

Nr 779

Av fröken Mattson m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 133, med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen.

(Lika lydande med motion nr 960 i Andra kammaren)

I Kungl. Maj:ts proposition nr 133 med förslag till ändring i tryckfrihetsförordningen föreslås bl. a. viss utvidgning av det kriminaliserade området beträffande i tryckt skrift framförda nedsättande omdömen angående företrädare för främmande makt. För närvarande gäller enligt TF 7 kap. 4 § punkt 7 att såsom otillåtet yttrande i tryckt skrift skall anses »smädelse eller annan missfirmlig gärning mot främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket». Bestämmelsen korresponderar med strafflagen 8: 8 och brottsbalken 19: 11. I sistnämnda paragraf heter det: »Om gärning som avses i 3—5 kap. innebär, att någon genom förgripelse å främmande makts statsöverhuvud eller representant här i riket kränker den främmande makten, må dömas till fängelse i högst två år, om å brottet eljest kan följa fängelse i högst sex månader, och i högst fyra år, om å brottet eljest kan följa fängelse i mer än sex månader men högst två år. Vad nu sägs skall äga motsvarande tillämpning, om främmande makt kränkes genom att någon gör intrång i lokal som innehaves av dess representation eller gör skada därå eller å egendom som där finnes.» Åtal må kunna väckas endast om Konungen därom förordnar.

I propositionen föreslår nu statsrådet att TF ändras så, att såsom otillåtet yttrande skall anses »ärekränkning mot främmande makts statsöverhuvud eller ledamot av dess regering (kurs. här) eller dess representant här i riket». Motsvarande ändring förutsätts vid lämpligt tillfälle böra vidtagas i brottsbalken. Förutom att brottsbeskrivningen »smädelse eller annan missfirmlig gärning» utbyttts mot »ärekränkning», vilket redan i och för sig torde ge ökade möjligheter till åtal, har sålunda den utländska personkrets som skall åtnjuta den svenska lagens skydd mot nedsättande omdömen i här i landet utgivna skrifter vidgats till att jämväl omfatta ledamöter av främmande makters regeringar.

Som motivering anförs i propositionen »hänsyn till de stora olikheter i fråga om statsskick, som råder i skilda länder». Tankegången utvecklas inte närmare, men man får väl förutsätta att därmed närmast avses det

förhållandet att i vissa fall en konseljpresident eller annan ledamot av en regering kan ha en ställning som reellt om än icke formellt motsvarar eller överträffar statschefens. Denna omständighet räcker enligt vårt förmenande icke för att motivera den föreslagna lagändringen. Från tryckfrihetssynpunkt är det fundamentalt viktigt att lagen icke lägger hinder i vägen för kritiska omdömen om främmande länders politiska system och de personer som är dessa systems faktiska målsmän, d. v. s. i regel ledamöterna i respektive regeringar. Inte minst är det angeläget att kritik klart och skarpt får framföras, då sådan utifrån demokratiska, humanitära eller andra motsvarande värderingar är påkallad. Genom att utsträcka skyddet till att omfatta icke blott statschefer och beskickningschefer utan även ledamöter av regeringar ger man bestämmelsen ökad tillämplighet i *politiskt* sammanhang. Detta kan försvåra både nyhetsförmedling och kommentering och inverka menligt på opinionsbildningen.

Av den knapphändiga texten i propositionen framgår icke alldeles klart hur bestämmelsen skall tolkas, om den skall vara tillämplig endast när någon viss ledamot av främmande makts regering särskilt utpekas eller om den skall gälla jämväl då såsom kränkande uppfattad kritik riktas mot en regering som sådan. I realiteten torde det ofta icke vara möjligt att skilja på det ena och det andra. Även om en tillvitelse efter ordalydelsen är riktad mot kollektivet (regeringen) kommer den i realiteten att träffa de huvudansvariga inom detta kollektiv — i varje fall har man att räkna med att de ansvariga känner sig träffade och önskar ingripande mot skriftens författare eller utgivare. För svenska regeringen, som har att i varje särskilt fall pröva huruvida åtal skall få väckas, kan det bli många besvärliga avgöranden.

I sitt betänkande den 27 april 1953 föreslog straffrättskommittén att i brottsbalken skulle upptas en bestämmelse, enligt vilken det vore straffbar kränkning av främmande makt att »offentligen skymfa denna eller dess regering (kurs. här), flagga, vapen eller annat dess höghetstecken». Förslaget utsattes för remisskritik bl. a. från Svenska journalistförbundet, som fann motiven för en kriminalisering av offentligt skymfande mot främmande makts regering alltför knapphändiga. Måhända kunde, hette det vidare i remissyttrandet, också från utrikesdepartementets fond av erfarenhet hämtas belägg på värdet för ett land av att i sin lagstiftning *icke* ha ett stadgande, som ger främmande makt anledning att blanda sig i vad dess press skriver. Dåvarande departementschefen gick emot förslaget i vad detta avsåg kränkning av regering. Statsrådet skrev bl. a. (prop. nr 10/1962 del B s. 281 f.): »Uppfattningen om vad som skall anses som skymfande för ett land eller dess regering är i hög grad subjektiv och beroende på från vilken sida man ser saken. En saklig kritik, framförd i mycket skarpa och hårda ordalag, kan av företrädarna för det land mot vilket kritiken riktas uppfattas som skymfande, medan den i vårt land anses som ett fullt tillåtligt uttryck för den fria yttrande- och kritikrätten. Om en ansvars-

regel med den av kommittén föreslagna innebörden införes i lagen, kan svårigheter uppkomma för den svenska statsledningen att i politiskt oroliga tider värja sig för utländska påtryckningar med syfte att hämma pressfriheten. Med hänsyn härtill har jag icke ansett mig böra upptaga någon regel om offentligt skymfande av främmande makt eller dess regering.»

Det citerade stycket äger enligt vår mening oförminskad giltighet. I nu föreliggande proposition, nr 133, har icke presenterats någon argumentation som gör det sannolikt att eventuella fördelar med den nya bestämmelsen skulle kunna uppväga de lätt påvisbara nackdelarna. Med anledning härav föreslås,

att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 133 måtte avslå förslaget i den del som berör TF 7: 4 punkt 7.

Stockholm den 17 april 1964

Lisa Mattson

Torsten Andersson

Allan Hernelius

Birger Lundström
